



Fata morgana.

Piše Evgen Štefanič.

I.

Stara Margareta Rodičeva je bila prejela od svojega sina Hinka pismo, s katerim ji je naznanil, da pride za nekaj dni domov v soboto ob 6. in 20 minut zvečer.

To je bil odgovor na njeno pismo, s katerim mu je bila sporočila, da je postarni oče, nje mož, zadnji čas zelo opešal, pred nekoliko dnevi pa da je legel, in da je že prav slab.

Od četrтка, odkar je bila prejela pismo, so se ji tresle stare roke in noge še bolj nego navadno od same razburjenosti.

In ko je nazadnje — veliko prepočasi nestrpni starici — vendarle napočila sobota, dan težko zaželjenega prihoda njenega sina, tedaj je ukrenila in povedala bolniku, da mora ta dan napraviti kosilo prej, da potem pospravi naglo in se preobleče, da pride še začasa na kolodvor.

Stari in slabi nje mož si je brisal solze iz oči, ko sta govorila o sinu, vstati pa vendar ni mogel, dasi bi bil rad, da bi bil sprejem lepši in veselejši.

Dasi je bilo od njenega stanovanja pa do kolodvora le dobre tri četrti ure in je imel vlak priti šele dvajset minut po šestih zvečer, je vendar šla z doma že ob polupetih. In boječ se, da ne bi vendar prišla prepozno, češ, ker morda nje ura doma zaostaja, je ustavila par mimo gredočih neznanih ljudi ter jih vprašala, koliko je ura. Dasi

so bili njih odgovori ugodni, se je vendar nervozno še tesneje zavila v veliko črno ruto in mrmrala: »Četrť ure še manjka do petih — do petih — torej je še poldrugo uro časa . . . Morda pa vendar ni res.« In ustavila je še druge ljudi ter se čudila, da je šele peta ura.

Ko je prišla na kolodvor, ni bilo ondu žive duše, ker baš o tem času ni prihajal, niti odhajal noben vlak. Iz za perona se je čulo žvižganje strojev, s katerimi so premikali strojevodje tovarne vagone po progi naprej in nazaj, a vsaki žvižg je starico vnovič vznemiril. V čakalnici sta bila le dva financarja, ki sta prebirala nekaj starih listov; ko ju je vprašala, kdaj pride vlak, in koliko je treba še čakati, sta ji nevljudno odgovorila.

Od pričakovanja vsa razburjena, je nemirno stopicala semtertja. V svoji neučakljivosti je zlogujoč prečitala vse napise na avtomatih in na tehtnici, ne da bi jih razumela; pregledala je vse anonse in živobojne reklamske razglede o raznih slovečih kopališčih in zdraviliščih — in ko se je naveličala vsega, je stopila na cesto ter gledala mimo drdrajoče vozove in mimo gredoče ljudi, toda brez prave pozornosti.

»Kakšen je neki Hinko?« je ugibala starka. — Videla ga ni bila že dolgo — cela štiri leta. V tem hipcu je prišel mimo eleganten gospod s španjolsko majhno, ozko brado.

»Tak, prav tak je naš Hinko,« si je mislila ženica ter dolgo gledala za onim. »A vlaka še ni!« je zdihovala starka, odpiraje si črni šal na prsih in iztegujoč ob njem koščene roke.

Vlaka res še ni hotelo biti. Tu in tam se je pokazal kak postrežček, ki je privlekel težek, velik kovčeg iz kolodvorskega skladišča ter ga privezal na svoj voziček. Nabralo se je polagoma tudi nekaj ljudi, ki so takisto prišli čakati svojih znancev in prijateljev, a tudi še veliko prerano.

Okoli šeste je pridrdral prvi omnibus ter se ustavil pred izhodom.

»Ho-tel Post«, je zlogovala starka. Kmalu za njim je pridrdral drugi ter se postavil vštric.

»Ho-tel E-le-fant«, je ugibala zopet poluglasno Rodičevka ter se veselila svojih dalekovidnih oči.

Pridrdral je, okorno bobneč po mestnem tlaku, še tretji in četrti, še peti in šesti omnibus; za njimi so se pa postavili izvožčki drug za drugim, se razgovarjali glasno, kolnoč po vsaki besedi in norce brijoč o mimo idočih, zlasti ženskih.

Prihajalo pa je tudi čakavcev več in več, in v čakalnici je bilo že vse živo. Gledat so hodili mnogi tudi k steklenim vratom, ali že ne prihaja vlak.

Mahoma zasliši stara Rodičevka mrmranje med čakajočimi.

»Kaj je?« vpraša boječe poleg stoječo gospo.

»Vlak ima četrť ure zamude,« ji odgovori ta razdraženo.

»Moj Bog, kaj se je pripetilo?« je javkala starka, toda gospa je že ni več poslušala . . .

Slednjič je vendarle prižvižgal dolgi poštni vlak; vsi so se usuli k izhodnim vratom ter odpahnili starko daleč nazaj.

Njen obraz pa je postal strožji; zavila se je tesneje v ruto, se stisnila k steni ter gledala, kako so vreli skozi tesna vrata popotniki v čakalnico, nevoljni, da jih še v zadnjem hipu zadržuje vratar, zahtevajoč od njih vozne listke; nekateri so se pozdravljali, poljubljali s čakajočimi, potem pa glasno govoreč hiteli na ulico.

Hinko je bil med zadnjimi. Ugledale so ga takoj njene bistre, dalekovidne oči, ko je oddajal listek vratarju.

Bil je majhen, plavolas mož z dolgimi, plavimi brki in živimi, modrimi očmi.

Starka mu ni stopila ni za korak naproti, ampak trdno se tiščala k steni, kakor da bi bila k njej pribita.

»Bog vas živi, mamka!« je zakričal že z daleč Hinko, urno stopil k njej, jo objel in poljubil. Nerodno se je ona nasmehnila, še nerodneje ga poljubila, potem pa stopila izpod širokega kolodvorskega pristrešja na cesto, on pa za njo.

»Voz moram najeti,« je rekel Hinko ter odhitel naprej, da si dobi izvožčka.

»Saj ni daleč do nas,« je kričala za njim starka. »Škoda goldinarja — in goldinar bode hotel gotovo imeti,« je mrmrala sama pri sebi, videč, da je sin ne sluša.

Ko je prišla do sina, jo je rahlo dvignil na voz, sedel na njeno levo stran, in voz je zdrdral proti ubožnemu predmestju, kjer so Rodičevi imeli svoje stanovanje.

II.

Hinku Rodiču se je godilo, predno je postal zdravnik, prav tako, kakor se godi v obče siromašnim dijakom. Prebil je tudi on ves trud, napor, bedo in pomanjkanje, okusil grenko življenje siromašnega dijaka, toda pri tem ni omagal; podvizal se je ter zvršil brž ko mogoče medicinske študije. Dasi je bil bolj priden in marljiv nego talentiran, ali pravzaprav ravno radi tega se mu je posrečilo, da je o pravem času gladko dostal vse izpite. Dobil je tudi takoj na Dunaju

službo v neki bolnici; tu je mislil še nekaj let ostati, da se še bolj izpopolni v velikomestni praksi za svojo stroko. —

Po prvem pozdravu in kratkem pomenku je preiskal natanko svojega očeta ter se uveril, da ga je potlačila zastarela bolezen na pljučih, ki je sedaj postala nevarna, in da mu bode možno podaljšati življenje za nekaj časa le z največjo pazljivostjo in najboljšo postrežbo; to je tudi naravnost povedal materi, ko ga je prišla v njegovo sobo vprašat po očetovem zdravju . . .

Mladi Rodič je bil izredno priden in neumoren. Še za te kratke dneve je privlekel s seboj nekaj knjig svoje stroke ter tičal v njih malone ves čas, kolikor ga ni posvetil bolnemu očetu; to pa je storil tem raje, ker je bilo dan za dnevom neprijetno, jesensko vreme.

Tudi k materi v kuhinjo je večkrat pogledal, toda dolgo se ni nikdar pri njej mudil, kajti bil je izmed tistih ljudi, katerim nikakor ne ugajajo vsakdanji, navadni pogovori. Niti z materjo ni nikoli mnogo občeval; vedel je, da ga ima neizrečeno rada, da se ji po njem vedno toži, kadar je odsoten, tudi on sam je silno rad prihajal k njej domov — toda umeti se vendar nista mogla nikoli. Zato se ga je mati vsakokrat kmalu naveličala, a kadar je res odhajal, ni vedela, kam bi se dejala, kako se potolažila, osobito prve dni po njegovem odhodu . . .

Oče je ležal vse dneve, le kadar je bilo treba prezračiti in popraviti po sobi, tedaj se je splazil z velikim trudom in le s sinovo pomočjo v Hinkovo sobo.

Bil je telesno jako slab, a duh mu je bil še vedno čil in zdrav; kajti stari Rodič je bil jako prebrisane glave in, dasi samouk, se je bil popel nad svoje kolege — bil je strojevodja v neki tvornici — ter se zanimal za vsa dnevna vprašanja, zlasti tudi za politična. —

Nekega dne ga pa ni bilo možno spraviti iz postelje, ker je bil preslab.

Hinko je prebiral knjigo v bolnikovi sobi, mati je pa zlivala bolniku zdravilo v grlo. Nenadoma se je mu zaletelo, da je močno zakašljal ter tako onesnažil nekoliko komaj na novo pregrnjene čiste rjuhe. Hinko je naglo vstal ter pridrževal očeta, mati pa je poluglasno mrmrala.

»Bog se usmili, kako sem se že naveličala tega življenja in te bolezni!«

Hinko jo je srdito izpod čela pogledal ter zaropotal z ного, da ne bi bolnik slišal njene tožbe, ki bi ga bila gotovo hudo užalila. —

Staremu Rodiču je pa bilo čimdalje slabše. Prijatelji in znanci so ga hodili obiskovat, in Hinko se je vsakikrat jezil na mater ter ji očital nerahločutnost, ko je z obiskovavci poleg postelje tiho in skrivnostno govorila. Pravila jim je navadno o bolezni, ali Hinko je vsakikrat pretrgal tak pogovor ter jel glasno govoriti kaj drugega. — Ko je videl, da je prijateljev preveč, jim je zabranil vhod k bolniku.

Neko jutro je prišla mati skrivnostno k sinu ter ga jela prositi, naj on prigovarja očetu, da napiše oporoko, češ, da je poleg nje in Hinka še drug sin Rodičeve prve žene. Ostro jo je zavrnil od sebe, strmeč o toliki ženski praktičnosti, javljajoči se ob takih trenutkih. In radi česa? Radi nekaterih dragocenosti bolnikovih, ki so bile vse skupaj vredne komaj par sto goldinarjev!

Dasi je vedel, da ga kraj bolnega očeta ne čaka veselje, vendar ni slutil, da se je svojem v teku let tako odtujil po svojem mišljenju in čuvstvovanju . . .

Ko je prišel njegov polubrat nekoč obiskat očeta, se je zgrudil na stolico poleg postelje ter jel ihteti in glasno jokati, dasi brez solz.

»No, hočejo »ad oculos« dokazati svoje žalovanje«, si je mislil Hinko. —

Solnce se je sililo izza jesenskih oblakov; Hinko je zaprl knjigo ter se odpravil na izprehod. Prej je še pogledal k očetu, potem pa stopil v kuhinjo in se poslovil pri materi, ki je baš gladila perilo.

Iz svojega predmestja je dospel Hinko kmalu v dolg, gost drevoored, koder so se igrali in skakali šolski otroci.

Zamišljeno je stopal. Motili bi se, ako bi sodili, da so se mu misli vrtele zgolj okolo neprijaznih domačih razmer. Njegov duh ni nikdar miroval ter se niti sedaj ni mogel zadovoljiti z ozkim domačim obzorjem; nehote mu je uhajal tja na Dunaj, kjer so ga čakali imenitni, njemu zanimivi posli — ko ga nekdo prijateljsko udari po rami.

Bil je Franjo Perič, njegov tovariš iz gimnazije, s katerim se je tudi na Dunaju često srečaval, dasi Rodiču ni bil nikoli prav simpatičen. Perič je pohajal tačas tehniko in je bil sedaj inženir.

»Je-li plavolasa ali črnooka?« ga vpraša Perič, šegavo se smehljaje.

»Katera?« odvrne nekoliko nevoljen Rodič, ker je zmočen v svojem razmišljevanju.

»No, ona, na katero si sedaj tako sveto mislil.«

»Ne vem ti povedati, kajti moj prijatelj mi ni pisal o tem; povedal mi je le toliko, da je bila operacija strašno nevarna, ker je imela žena že 45 let.«

Sedaj se je mladi inženir začudil ter neverno pogledal Rodiča.

»No da, mislil sem res na žensko; uganil si, ker me ona operacija silno zanima in mi je le žal, da me ni poleg.«

»Ah, kaj mene brigajo tvoje operacije in tvoje bolne ženske! Lepe, mlade, bogate in zdrave — te so za nas, brate!«

»Ali že zopet gori v tvojem srcu?« ga je vprašal zdravnik.

»Že zopet? Kako moreš vprašati »že zopet«? Pri mojih letih pa naj bi že ugasnil srčni plamen?! Ni za trenotek ne, a sedaj gori tem bolj, ker gori za boginjo — boginjo, znaš, ne za žensko . . .«

»Poznamo to,« je rekel zdravnik malomarno.

»Oh, ti nepoboljšljivi mizogin! Ali še sedaj ne priznaš, da je ženska krona stvarjenja, in da brez ženskih ne bi bilo življenje nič vredno?« se je razgreval Perič, napol resno, napol sarkastično.

Šla sta nekaj korakov molče dalje.

»Kje si nastavljen sedaj?« je vprašal zdravnik inženirja.

»Tu v mestu, a imel sem posla več mesecev blizu mesta na kmetih; tjakaj izletavam tudi še sedaj malone vsaki dan, in baš ondu biva sedanja moja sreča!«

»Aha, idila — pastirica ka-li?« se je prisiljeno šalil zdravnik.

»Kaj še! Bogatinka je, imenitne rodovine — a lepa in čista kakor angelj!« . . .

In zasmel se je neprijetno zvonko.

»Seveda to ti bolje veš, nego kdo drugi; saj ti je gotovo morala dati račun o vsakem pogledu in poljubu, če ga je kdaj komu privoščila. Ali si ji pa ti tudi položil račun o vseh »ljubeznivostih,« ki si jih izvršil v svojem neumorno delavnem življenju?« se je rogal Rodič zaljubljenemu inženirju.

»Molči! Bog ne zadeni, da bi o tem količkaj zvedela moja prečista golobica! Odkar zahajam k njej, sem se docela izpremenil ter postal celo drug človek. Ona me je pretvorila popolnoma, in iskreno sem ji vdan. Ona pa je tudi vredna tega, to ti povem. — Cenijo jo — poleg vse njene lepote in čednosti — na stotisoč.«

»Čestitam, čestitam! Toda sedaj oprosti — jaz moram zopet domov; oče mi je nevarno bolan.«

»Servus, brate,« je rekel inženir veselo ter mu živahno stisnil roko, kakor da mu je Hinko povedal baš prijetno novico.

»Budalo« je zamrmral zdravnik med zobmi — »srečno budalo!« ter se obrnil in hitel proti domu. —

Ko je stopil v očetovo sobo, se je nemalo začudil, ko ni našel očeta ondukaj; šel je urno v svojo ter — ostrmel. Na glavi polhovo

kapo, na hrbtu težko zimsko suknjo, noge zavite v razne gorke cunje — tako je sedel bolnik pri Hinkovi pisalni mizi in — pisal.

Sina ni bil slišal, ko je vstopil. Roka se mu je silno tresla, glava omahovala na prsi, in njegovega čečkanja — saj ni bilo pisanje — ni bilo možno razbrati. Pišoč je pa starček ihtel, ihtel, da se mu je treslo staro, slabo telo.

»Moji ženi . . . uhoo . . . uhoo . . . Mar-ga-re-ti . . .« je jecljal starec.

»Kaj delate, oče?« ga je vprašal Hinko, toda nežno, da se starček ne bi prestrašil.

»Te-sta-ment —« je stokal starec; — »ma-ti — ta-ko hooče —«

In grenke solze so mu zalile oči in mu močile suhi, nagubani obraz.

»Saj ga ne morete sedaj; naredite ga popoldne ali jutri, ko boste bolj čvrsti,« ga je tolažil Hinko, kolikor mogoče mirno, dasi mu je ta prizor trgal srce in mu zbudil v njem nepopisno ogorčenost radi brezobzirnosti materine.

Rahlo je prijel očeta pod pazduho ter ga previdno peljal v njegovo spalnico in položil v posteljo, potem pa trdo stopil k svoji mizi, pograbil poččkani papir, ga zmečkal v pesti ter ga potisnil v žep.

Ko je prišel v kuhinjo, ga je mati jezno prijela:

»Zakaj nisi pustil, da bi bil oče spisal oporoko? Sitnosti bomo imeli in nič družega!«

»Zato, ker imam človeško srce,« je odgovoril Hinko srdito.

Nevoljno mrmraje, je šla starka v sobo k bolniku ter zaloputnila vrata za seboj. Toda moža si vendar ni več upala nadlegovati s testamentom.

Hinko pa je odslej večinoma presedel pri bolnikovi postelji, hoteč ga obraniti vsakršnih nerahločutnih nadležnosti. —

Naduha pa je vedno bolj dušila starčka. Pri vsakem popadku je Hinko urno vstal, privzdignil očeta na blazini in, kadar se je odkašljal, mu vлил tešilnega zdravila.

Toda bolniku se je naglo hujšalo, in skoro je spoznal sin, da so očetu ure štete.

Drugi dan potem, ko je stari Rodič pisal oporoko, proti večeru, se mu je jelo blesti, in zmedeno je govoril noč in dan in nikogar ni več spoznal. Ko mu je tri dni potem sin dajal zdravila ter ga privzdigoval na postelji, mu je v rokah ugasnil brez trpljenja . . .

Dasi Hinko ni bil mehkočutne naravi, in dasi ga je bila zdravniška praksa dodobra utrdila proti sentimentalnosti ob smrtnih

posteljah, se mu je vendar tačas v silni bolesti skrčilo srce, in ulile so se mu gorke solze. Stara Rodičevka pa je ihtela in glasno jokala ob moževi postelji . . .

Črez teden dni je odpotoval Hinko zopet na Dunaj, se zopet krepko oklenil svoje prakse ter zaril v svoje strokovne študije.

III.

Rošerjevi pradedje so bili pravi Francozje in so se nekdam pisali Rocher; toda že dolgo so bivali v Slovencih ter pisali sedaj svoj priimek s slovenskim pravopisom.

Njih veliko, krasno posestvo je bilo dobro uro oddaljeno od mesta. Imeli so sicer tudi še več vinogradov, hiš in prodajalnic na raznih krajih; bivali pa so večinoma le tu, kjer je bilo ne predaleč od mesta in vendar na kmetih. Vila je bila opremljena z vrtom in gozdom in sploh z vsemi prirodnimi in umetnimi ugodnostmi, ki si jih more privoščiti bogastvo, združeno z dobrim okusom.

Rošer je bil veletržec; s svojim bistrim umom, s svojo podjetnostjo in recimo tudi — srečo je še vedno pomnoževal svoje imetje, katerega je bil itak že veliko podedoval. Njegova soproga Adela pa ga je tako vrlo podpirala v gospodarstvu, da ga ne bi bila mogla bolje.

Imela sta le dvoje otrok, starejšo hčer Teodoro — katero sta pa imenovala Bogdano ali kar Dano, odkar je gospod Rošer stopil v narodni tabor — in pa mlajšega sina Nikolaja, ki pa je tedaj pohajal še nižjo gimnazijo.

Veselje je bilo priti v to rodbino, tako srečna je bila videti ta četverica ljudi; pa tudi mnogobrojni posli so delali in hodili okrog z vedrimi, zadovoljnimi obrazi — najpristnejši dokaz gospodarjevih dobrin.

Kadar pa je Rošerju laskavo opomnil ta ali oni:

»Dobro se godi ljudem, ki so pri vas,« je le-ta navadno odgovoril:

»Za pošteno delo pošteno plačilo — ali je to kaka dobrotta od moje strani?«

Dasi je družila četverico vzajemna ljubezen, je bila vendar Dana središče, v katerem se je zbirala ljubezen vseh treh.

Dana je bila bolj mila nego lepa. Dobrotta in blago srce ji je odsevalo z vsega obličja, posebno pa iz globokih, velikih, rjavih oči.

Imela je dvaindvajset let, in svet se je čudil, zakaj se še ni vdala tako bogata devojka, ki je vrhu tega prav čedna.

Imela je seveda mnogo čestivcev in snubačev, in zategadelj jo je tudi često dražila njena prijateljica Olga ter dejala, da Dana

vzpričo prirojene sramežljivosti ni za ta svet; toda niti eden izmed vseh moških, ki so se ji bližali, se ni mogel ponašati, da ga Dana kakorsikolibodi odlikuje mimo drugih, ali da bi bil prejel od nje znak večje naklonjenosti.

In res je bilo videti, kakor da Dana ni ustvarjena za ta svet; bila je pobožna in sicer iskreno pobožna, ne pa šablonski, kakor velika večina današnjega ženstva. Ta pobožnost je bila videti nekako prirojena, nikakor ji ni bila po odgoji vcepljena; kajti niti Rošer, niti njegova soproga se nista odlikovala po izredni pobožnosti, odgojila pa se je bila v dekliškem zavodu, v katerem je v prvih letih verstvo poučeval po dve uri na teden mlad, koketen katehet . . .

— Na veselice in koncerte je zahajala le radi svojih staršev, ker ni na njih našla onega užitka, ki ga iščejo in tudi najdejo navadna dekleta.

Na enem teh koncertov jo je v prvič videl inženir Franjo Perič, in ugajala mu je takoj; ko je pa tudi zvedel o njenem bogastvu, je takoj sklenil, da mora biti njegova. Pozvedoval je natanko o njenih razmerah in navadah; sicer se je rogal na tistem njeni naivnosti in pobožnosti, toda kot realni politik je računal z obstoječimi razmerami ter po njih ukrenil svoj vojni načrt.

Ker je kot izkušen strateg prav dobro poznal razne ženske naravi, je takoj ugenil, da Dana ni izmed običnih deklet, katera je lahko z laskanjem pridobiti. Ni ji torej laskal po šabloni, nego hlinil globoko, toda nežno ljubezen ter ji neprestano sledil z milobno koprnečimi pogledi. —

Rošerju se je Perič takoj prikupil radi svojega veselega značaja, in veletržec ga je prijazno povabil, naj poseti njega in družino v vili.

Rošerki je Perič takisto ugajal in — čudo veliko — celo pri modri Dani, katere srce je bilo videti nasproti moškimi zagrajeno s trojim oklepom, je Perič našel milosti. Res je zahajal k Rošerjevim češče in češče ter se znal prikupiti Rošerju bolj in bolj, da mu je kot praktični inženir pri vili, kjer so ravno nekaj dozidavali, to in ono nasvetoval.

Vila ni stala tik ceste, nego je bila od nje ločena in zagrajena z ozkim vrtičem, v katerem so bila nasajena poleg izbranih domačih tudi tuje rastline in drevesa. Za vilo je bil vrt za zelenjad, za njim velik sadovnjak, za tem pa se je skoro neposredno pričenal gozd. Krasen je bil ta gozd s svojimi vitkimi, vonjavimi jelkami in macesni, med katerimi so se vile ozke, z belim peskom posute steze, ob njih pa

bile na najlepših mestih nastavljene klopi. Ob vhodu v gozd je bil most čez majhen potok, ki je napravljal tam globlje v gozdu celo slikovit slap. Prav tik mosta na oni strani je stala prekrasna smreka; pod njo si je dala Dana napraviti velik križ iz neobtesanih debel; tu sem je hodila opravljat svojo večerno molitev ter kitit razpelo s svežim cvetjem. — V svojih elegantnih, svetlih, večinoma belih oblekah je bila videti Dana, kadar je klečala s sklenjenimi rokami in z velikimi, v križanega spasitelja uprtimi očmi, prav kakor kaka nadzemska prikazen . . .

Ko je tako prihajal inženir, vedno takten in kavalirski, vedno govoril o tem, kar je njo najbolj zanimalo — o literaturi — ter hvalil kakor ona idealiste ter obsojal materijalizem in naturalizem — včasih neprisiljeno, le mimogrede hvaleč njeno iskreno pobožnost — tedaj se je začelo buditi v njenem srcu neko čuvstvo, katerega prej ni poznala.

Proti večeru so zahajali Rošerjevi navadno v gozd.

Mimo razpela idoč, je upognila Dana vselej koleno ter se prikrižala, a on se je odkril tako globoko, da je ona morala opaziti. Kadar je pa odhajal, je vselej prijel nežno njeno mehko in tenko ročico ter jo spoštljivo primaknil svojim ustom.

Dana je imela sedaj poleg svojih misli o Bogu, o veri in o večnosti in o drugih svojih tudi misel — o inženirju. Večkrat so se ji med molitvijo silile v spomin njegove besede, katerih glas se ji je zdel vedno tako mil, in pred oči ji je stopala njegova podoba in njegove oči, polne ljubezni. Pa takoj se je zopet skesala in prosila v svojem srcu: »Odpusti mi, o Bog, saj tega jaz nisem sama kriva; ustvaril si nam ti srce in čuvstvo.« Mislila je o njem mnogo po dnevu, pri različnih delih — saj je tudi ona izdatno pomagala pri gospodinjstvu. — Kadar se je pa solnce nagibalo k zahodu, ji je srce utripalo močneje. Vsaki dan je postala nestrpnejša; često je zbežala v gornje nadstropje, razgenila pri kakem oknu težke zavese ter pogledovala tja doli, ali že ne drdra proti vili mala elegantna kočija inženirjeva z malim iskrim konjičem. In če jo je res ugledala, tedaj je naglo odšla v svojo sobo, si pridrževala utripajoče srce ter nestrpno čakala, da so ji prišli naznanit Franja Periča.

Nekega večera, ko je inženir ostal sam z Rošerjem v salonu, mu je dejal Perič tiho, nekako sramežljivo:

»Izpovedati vam moram, gospod Rošer, da se prenaša neka govorica po mestu — žal, da se dostaje vaše hčerke, gospice Dane.

Ker sem tej govorici kolikor toliko vzrok jaz, a mi je nad vse drago ime vaše častite družine in še posebno gospice Danice, tedaj vam moram izjaviti, da se bodem kot poštenjak odslej ogibal — dasi s težkim srcem — vaše prijazne hiše, ali pa —«

»Ali pa?« je ponovil Rošer, z dobrohotnim smehljanjem zroč na resnega inženirja.

»Ali pa«, je rekel odločno inženir, »moram upravičiti to ljudsko govorico. Ali bi se vi protivili, gospod Rošer?«

»Protivil? Ne, ne, dragi Perič — v tem času, kar se poznamo, sem vas spoznal za moža, ki bi utegnil osrečiti mojo hčerko. To vam pa tudi odkrito povem, da Dane ne maram nikakor siliti; ona odločuj sama o svoji usodi. Torej glejte, kako opravite pri Dani!«

Perič ga je za te besede zahvalil z nemim, resnim poklonom; vstal je ter šel iskat Dane. Ker so tedaj pri Rošerjevih ravno pobirali hmelj in druge pridelke, je tudi Dana imela dovolj posla; plačevala je sama delavke, ki so brale hmelj, ter sprejemala od njih listke.

»Gospodična Dana,« je rekel Perič nežno, »nekaj moram govoriti takoj z vami.«

»Tako, prosim — ti osem, ti deset keblon, na!«

»Kaj vam je, gospod inženir? Zdite se mi tako razburjeni,« je dejala Periču ter namignila, naj stopita nekoliko dalje proč od delavk.

»Razburjen sem res radi vas, gospodična — da naravnost povem — hudobni jeziki so izpletli o naju kar cel roman — in zato se moram jaz — je govoril obotavljajoč se, kakor v vidni zadregi, in s tresočim se glasom — »posloviti od vas, samo da vas varujem zlobnega klevetanja — ali pa če ste mi milostni, če ste mi le količkaj naklonjeni, tedaj ne oprezajte, ampak upravičite tisto govorico — bodiva skoro — svoja — Dana, smem-li upati?«

Zardela je bila do las, sramežljivo povescila glavo, toda ni mu odtegnila rok, katere ji je on poljuboval s solznimi očmi . . .

Odslej je bil Perič kot srečen zaročenec vsakdanji gost pri Rošerjevih. — V tej dobi je tudi bilo, da ga je srečal Hinko Rodič, kateri pa ga ni maral dalje izpraševati o njegovi sreči, ker ni Peričeve ljubezni smatral za resno; saj se je spominjal, da se je Perič že večkrat bahal s takimi imenitnimi zarokami, katere pa so se bile doslej še vse izjalovile, bodisi proti njegovi volji, bodisi, da jih je Perič sam razdril iz sebičnih pomislekov . . .

IV.

Perič in takisto tudi Rošer sta želela, da bi se bila poroka mladega para praznovala spomladi ob enem z Rošerjevo srebrno poroko. Toda Dani ni nikakor ugajala tako nagla zveza ter je celo odločno prepovedala, naj o tem več ne govore; sama je hotela določiti rok, a tako naglo nikakor ne. Vdala sta se roditelja njeni volji kakor vselej ter sklenila, da se bode obhajala spomladi samo njiju srebrna poroka.

Rošerjeva sestra, ki je bila omožena na Dunaju, je bila že večkrat povabila Rošerico in Dano k sebi čez zimo; sedaj sta sklenili porabiti to priliko ter takoj po božiču posetiti sorodnike na Dunaju.

Dana si je za ta namen že pripravljala mnogo različnih oblek, in pri tem ji je pomagala že dalje časa spretna šivilja iz mesta. Poznala je svojo teto in je vedela, da bi se ta kar zgražala, ako bi se njena nečakinja, nečakinja dvornega svetnika prikazala češče v isti toaleti na pogostih sprejemnih večerih in zabavah, katere je prirejala v svojem krasnem stanovanju.

Šivilji in Dani pa je tudi le-te prijateljica Olga pridno pomagala. Olga je bila vsakoletni jesenski gost v Rošerjevi rodbini.

Dasi je imela Dana mnogo znanck in tudi zaupnejših prijateljic, vendar ni bila nobeni tako vdana kakor Olgi, a tudi ta je bila v Dano vsa zaljubljena, nič manj ali celo bolj nego inženir Perič.

Kadar se je bližal oni letni čas, ko se je imela preseliti za nekaj časa k Rošerjevim, tedaj se je vselej lotila ona nepopisna nestrpnost, ki jo menda izkušajo samo zaljubljeni.

In kadar je dospela v Rošerjevo vilo daleč tam od juga, tedaj je bila vsa srečna, posebno, kadar sta bili ona in Dana sami in sta v dolgih, srečnih pogovorih odkrivali druga drugi svoje misli, želje, dvome in nazore.

Nekaj dni, predno je Rošerica odpotovala z Dano, je pripeljal Perič k Rošerjevim svojega »najboljšega prijatelja,« kakor ga je imenoval sam — Ivana Nemca; le-ta je bil kot poštni oficijal pred kratkim prestavljen semkaj, v svoje rojstno mesto.

No, Perič Nemca menda ni bil vvedel pri Rošerjevih iz družega vzroka, nego da se pobaha pred svojim najintimnejšim tovarišem z najnovejšim triumfom svoje zmagovitosti. —

V svetli, bogato opravljeni obednici so sedeli Perič, Nemec, Dana in Olga. Pogovor je bil splošen, dasi sta govorila skoro vedno le Olga in Nemec.

Pobijala sta drug drugega. — Nmec je bil inteligen ten in okre ten človek, toda nekako površno misleč; poleg tega je bil oster zbadljivec in pa velik cinik. Osobito o ljubezni je trdil, da je to le beseda brez vsebine, ker ni takega čuvstva, nasproti pa da je zopet mnogo čuvstev, za katera nedostaja besed.

»Ne, ne, gospica, tako vi samo govorite, a delate drugače — kakor vi, tako vsaka druga; verujte mi, da je vsaki ženski glavna misel, edina skrb — mož in le mož. Česa ne bi storila vsaka za moža!«

»Ali ste že bili v nevarnosti, da bi vas ujela katera?«

»Mene?« je zategnjeno odvrnil Nmec, katerega je nepričakovano vprašanje spravilo v vidno zadrego. »O, tega se ne bojim, dobro sem oborožen za take napade. Iz svoje izkušnje pa vam lahko povem, da je n. pr. največja sovražnica Slovanov že izpremenila svoje nazore o nas in se zanimala za nas, ako se ji je le med Slovani obetala kaka »poštena partija«; najbolj načičkana gizdavka se začne skromno nositi, ako zve, da nje »vzor« ljubi skromnost, in lahkoživa Eva hlini sramežljivost in ponižnost, misleč, da s tem ustreže možu, katerega bi rada uklenila v svoj jarem; da, še celo to sem zapazil, da se je sramežljivo in pobožno dekle delalo lahkoživo ter se spuščalo celo v ciniške pogovore na ljubo svojemu lahkomiselnemu izvoljencu.«

»No da, toda vse le iz gole ljubezni —«

»Ali, Olga!« jo je pokarala Dana; »kam si vendar zašla?«

»Mene to celo zabava, Dana!« —

»Tako, sedaj ga še podpihuješ, da bo drugič bolj pogumen;« — jo je zavrnila Dana s prisiljenim nasmehom, sama pri sebi pa je sklenila, da je za prvi poset ta človek precej drzen.

»Gospodična Dana, saj so — ali če hočete — smo tudi moški taki,« se je izkušal opravičiti Nmec; »ako nam obeta zatajevanje in hlinjenje več koristi, tedaj se radi boljše delamo, nego smo, vsaj pred zakonom. Saj je naravno, da moški, hoteč ugajati svoji izvoljenki, prikriva kar najbolj svoje slabosti ter se izkuša pokazati v najboljšem svitu.«

»Toda, prijatelj, ta preobrat provzroči ravno ljubezen,« se je vmešal Perič ter hotel še nekaj dodati, toda Nmec ga je tako pomenljivo pogledal in se tako ironski nasmehnil, da so Periču ostale besede obtičale kar v grlu.

»Ta preobrat traje le za medenih tednov, potem se pa skoraj pokažeta oba v pravi podobi,« je završil Nmec svoje dokazovanje.

Porogljivi njegov smeh in pomenljivi pogled ni ušel niti Dani, niti Olgi ter je celo poslednjo nekoliko zmedel, kar se le pač ni dostikrat pripetilo.